

Vlaams
Parlement

ingediend op **791** (2015-2016) – Nr. 1
25 mei (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door Wouter Vanbesien

over het advies 'Innovatief en duurzaam
aanbesteden' van de SERV
en het rapport 'Innovatief en duurzaam
aanbesteden in Vlaanderen' van de Stichting
Innovatie & Arbeid (StIA)

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting:

Voorzitter: Jan Hofkens.

Vaste leden:

Matthias Diependaele, Jan Hofkens, Jos Lantmeeters, Lieve Maes, Grete Remen, Paul Van Miert;
Jenne De Potter, Katrien Schryvers, Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers;
Jan Bertels, Joris Vandenbroucke;
Björn Rzoska.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Andries Gryffroy, Peter Persyn, Axel Ronse, Kris Van Dijck;
Robrecht Bothuyne, Dirk de Kort, Ward Kennes, Katrien Partyka;
Rik Daems, Marino Keulen;
Michèle Hostekint, Güler Turan;
Wouter Vanbesien.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Inleiding door Pieter Kerremans	4
2.	Toelichting door Gert Verdonck	4
2.1.	Kadering van het onderzoek	4
2.2.	De begrippen innovatief aanbesteden en duurzaam aanbesteden	4
2.3.	Europese regelgeving	5
2.4.	De Vlaamse aanpak: de Vlaamse programma's en de betrokken kenniscentra	5
2.5.	De deelname van kmo's kent drempels.....	6
2.6.	Hefbomen voor kmo's.....	6
2.7.	Buitenlandse voorbeelden	6
3.	Toelichting door Tim Buyse	7
3.1.	Voorstellen tot verfijning van het actieplan van de Vlaamse Regering	7
II.	Debat.....	9
1.	Tussenkomsst van Peter Van Rompuy	9
2.	Tussenkomsst van Wouter Vanbesien	9
3.	Tussenkomsst van Willem-Frederik Schiltz	10
4.	Repliek van Tim Buyse.....	10
5.	Repliek van Gert Verdonck	11
6.	Tussenkomsst van Jan Bertels.....	11
7.	Tweede repliek van Tim Buyse.....	12
8.	Repliek van Katrijn Vanderweyden	12
	Gebruikte afkortingen	13

De Commissie Algemeen Beleid, Financiën en Begroting besprak op dinsdag 3 mei 2016 met een afvaardiging van de SERV en de StIA gedurende een gedachtewisseling het advies 'Innovatief en duurzaam aanbesteden' van de SERV en het rapport 'Innovatief en duurzaam aanbesteden in Vlaanderen' van de StIA.

Namen deel aan deze gedachtewisseling:

- de heer Pieter Kerremans (administrateur-generaal SERV);
- de heer Tim Buyse (attaché studiedienst SERV);
- mevrouw Katrijn Vanderweyden (afdelingshoofd van de Stichting Innovatie & Arbeid van de SERV);
- mevrouw Gert Verdonck (attaché StIA/SERV).

I. Toelichting

1. Inleiding door Pieter Kerremans

Pieter Kerremans wijst de parlementsleden erop dat wat hij en de andere vertegenwoordigers namens de SERV zeggen, goedgekeurd is door de leden-sociale partners. Hij is blij dat het werk van de SERV de interesse van het Vlaams Parlement wegdraagt, zeker als er beleidsconclusies uit kunnen worden gehaald. Naast de studie van de Stichting Innovatie & Arbeid zal ook het advies aan de Vlaamse Regering dat de SERV naar aanleiding daarvan uitbracht, toegelicht worden.

Na de goedkeuring in 2009 van het Pact 2020 is de SERV zich meer gaan focussen op innovatie, met aanbesteden als een van de eerste onderwerpen. De studie van de stichting past in de bewuste keuze om onderzoek te combineren met inzichten van de sociale partners. De studie bestudeert de aanbestedings-praktijk in Vlaanderen, maar neemt ook goede praktijken in het buitenland onder de loep.

2. Toelichting door Gert Verdonck

2.1. Kadering van het onderzoek

Gert Verdonck zegt dat het onderzoek over innovatief en duurzaam aanbesteden past in een reeks van rapporten van de Stichting Innovatie & Arbeid van de SERV over het Vlaams innovatiebeleid. De onderzoeksvragen voor dit onderzoek zijn de volgende:

- Wat houden de begrippen 'innovatief' en 'duurzaam' in?
- Welke kansen bevat de Europese regelgeving over aanbesteden?
- Welke initiatieven neemt de Vlaamse overheid voor innovatief en duurzaam aanbesteden?
- Is er aandacht voor kmo's?
- Zijn er interessante voorbeelden in het buitenland?

De antwoorden werden gezocht in de literatuur, in gesprekken met stakeholders, zowel de departementen-aanbesteders als de bedrijven-intekenaars en in een enquête bij leden van de Bouwunie. De studie is uitgevoerd in het voorjaar 2015 en bevat enkel informatie over afgelopen projecten. Er valt veel te leren uit de praktijk, zowel wat goed loopt als wat minder goed loopt.

2.2. De begrippen innovatief aanbesteden en duurzaam aanbesteden

Het begrip innovatief aanbesteden is vooralsnog relatief en vaag. Zowel in de literatuur als bij de stakeholders zijn er grote verschillen in wat eronder begrepen wordt. Steeds gaat het echter over iets nieuws waar precommercieel onderzoek

mee gemoeid is. Dat betekent dat een budget gereserveerd wordt waarmee een kenniscentrum een vooronderzoek kan doen. Innovatief aanbesteden staat voorts voor een prestatie- en/of vraaggerichte methodiek waarbij niet het product of de dienst, maar het probleem beschreven wordt. Dat geeft de potentiële leveranciers de ruimte om nieuwigheden voor te stellen. Bij innovatieve aanbestedingen zijn er vaak criteria van duurzaamheid. Duurzaam aanbesteden is op het eerste gezicht een duidelijker begrip, hoewel het vaak beperkt gebruikt wordt, namelijk enkel voor omgevings- en milieugebonden aspecten. Duurzaamheid omvat echter ook sociale en ethische aspecten. Duurzaam aanbesteden gaat daarnaast gepaard met een verruiming van de aankoopmethodiek tot een meer vraaggestuurde aanpak. Kortom, er zijn parallellen tussen duurzaam en innovatief aanbesteden: beide zijn vraag- en prestatiegerichte methodieken van aankopen, met betrekking tot onderzoek en ontwikkeling en een breder maatschappelijk belang.

2.3. Europese regelgeving

Europa heeft geen aparte richtlijn over innovatief en duurzaam aanbesteden. Gunningsprocedures moeten voldoen aan alle voorwaarden voor aanbestedingen. De richtlijnen van 2004 en 2014 bevatten artikelen en verduidelijkingen in verband met vraag- en prestatiegerichte aanbestedingen en met competitieve dialoog en onderhandelingen als methoden om tot innovatieve en duurzame aanbestedingen te komen. Europa heeft een website, handleidingen en fora die het de lidstaten gemakkelijker moeten maken die richtlijnen om te zetten, iets wat in principe diende te gebeuren tegen 18 april 2016 maar nog niet helemaal gebeurd is.

2.4. De Vlaamse aanpak: de Vlaamse programma's en de betrokken kenniscentra

Vlaanderen heeft net als de omringende landen ingepikt op die vraag met een programma voor innovatief aanbesteden en met actieplannen voor duurzaam aanbesteden. Het tweejaarlijkse programma Innovatief Aanbesteden, gestart in 2008, wordt uitgewerkt door het kenniscentrum van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie en is in eerste fase vooral gefocust op innovatieplatforms, waar de vraaggestuurde aanbesteding vorm kreeg. In een vijftiental projecten werd de markt verkend, precommercieel onderzoek gedaan enzovoort. De uitrol was horizontaal, over alle beleidsdomeinen heen, zoals Europa ook vraagt. Duurzaam aanbesteden is geconcretiseerd in actieplannen die onder de verantwoordelijkheid van het Departement Bestuurszaken vallen. Dat heeft vooral gewerkt aan een transparant instrumentarium, steekkaarten en handleidingen voor duurzame aankopen. De Task Force duurzame overheidsopdrachten, met stakeholders, buigt zich ondertussen over zowel innovatief als duurzaam aanbesteden. De projecten zijn voornamelijk ecologisch van aard met een focus op de levenscyclusbenadering, dus minder op de sociale aspecten, die moeilijker duurzaam te maken zijn.

Trekkers zijn zoals gezegd het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie en het Departement Bestuurszaken. Zoals Europa wil, moeten kenniscentra niet alleen trekkers zijn die een strategie ontwikkelen, maar ook zorgen voor de inbedding in een nationaal of regionaal innovatiebeleid. Naast op programma's of actieplannen, moeten ze zich ook toeleggen op bewustwording, coördinatie en netwerking, juridische en technologische kennis. Vlaanderen heeft heel wat kennis verzameld, in het Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden, de Task Force duurzame overheidsopdrachten en het Kenniscentrum Publiek-Private Samenwerking (PPS). Ook gemeenten en anderen kunnen kiezen voor innovatief of duurzaam aanbesteden zolang ze zich aan de Europese regels houden. Tot slot zijn ook domeinspecifieke kenniscentra belangrijk voor innovatieve en duurzame

aanbestedingen. De stakeholders vragen expliciet meer toegankelijke ondersteuning, vooral op juridisch vlak, van kenniscentra.

2.5. De deelname van kmo's kent drempels

Europa vraagt uitdrukkelijk aandacht te besteden aan de deelname van kmo's aan innovatief en duurzaam aanbesteden. In een enquête gaven 134 leden van de Bouwunie als voornaamste redenen van niet-deelname:

- de te complexe procedures;
- te weinig informatie;
- te hoge eisen op vlak van kwaliteitslabels en op vlak van goederen en diensten.

2.6. Hefbomen voor kmo's

Met diepte-interviews in een paar bouwbedrijven en literatuurstudie trachtte de stichting na te gaan wat de overheid kan doen om de deelname te vergroten. Een eerste oplossing is de opdrachten splitsen in delen die haalbaar zijn voor kmo's. Hoewel de kwaliteit altijd gegarandeerd moet zijn, zijn er daarvoor niet altijd labels vereist. Ze enkel verplichten wanneer ze strikt nodig zijn, maakt het ook gemakkelijker voor kmo's. De kwalitatieve eisen voor opvolging en service moeten ook haalbaar zijn. Opvolging dag en nacht, zeven op zeven, is heel moeilijk voor een kmo met enkele personeelsleden. Voorts zijn beperktere administratieve lasten en tijdige betalingen wezenlijk, uiteraard naast sensibilisering en transparantie van de programma's, zodat kmo's goed weten wat er precies in de aanbesteding gevraagd wordt. Tot slot hebben kmo's ondersteuning door intermediairen nodig.

2.7. Buitenlandse voorbeelden

2.7.1. *Small Business Innovation Research (SBIR): het meest inspirerende buitenlandse voorbeeld*

Het meest inspirerende buitenlandse voorbeeld is het programma Small Business Innovation Research (SBIR), dat al sinds 1982 bestaat in de Verenigde Staten. De federale agentschappen in diverse domeinen, zoals gezondheid en landbouw, zijn daar trekkers, maar alle stakeholders, ook bedrijven, kunnen initiatieven nemen. Het is een interactief programma met specifieke aandacht voor sociale aspecten en duurzaamheidsaspecten en met specifieke procedures en middelen voor kmo's. De deelnemers kunnen zich ook laten assisteren. In Nederland en het Verenigd Koninkrijk is dat voorbeeld op kleinere schaal gekopieerd. Gemeenschappelijk is de koppeling van de publieke behoeften aan ideeën van de bedrijven. Ook het opzet is gelijkaardig: een competitie met een eenvoudige en snelle procedure, ingepast in het innovatiebeleid. Dat laatste is belangrijk omdat één model onmogelijk de beste praktijk voor elk land kan zijn.

2.7.2. *Nederland*

In Nederland is er een apart programma innovatiegericht inkopen, met de focus op duurzaam inkopen, innovatie en nieuwe producten. Dat programma houdt zich vooral bezig met vraaggerichte marktverkenning en heeft een toolbox voor de overheid ontwikkeld, alsook voorbeeldaankopen en tips voor launching costumers. Daarnaast is er een programma innovatief aanbesteden, dat sterk op SBIR geïnspireerd is. Het behelst verschillende versies die gemeenschappelijk hebben dat de overheid het probleem identificeert en het budget bepaalt. Een aanbestedingsproces doorloopt altijd drie fasen: haalbaarheidsonderzoek, ontwikkeling van prototype en vermarkten van de innovatie. De deelnemers kunnen alleen financiering krijgen voor de eerste twee fasen. Het beste prototype

wordt gecommmercialiseerd zonder verdere subsidiëring. In Nederland is innovatief aanbesteden een tussenprogramma in het innovatiebeleid. Er zijn instrumenten voor de ondersteuning van onderzoek en ontwikkeling en instrumenten voor innovatiestimulering in ondernemingen. Met het programma innovatief aanbesteden neemt dit SBIR-gerelateerde programma een unieke positie in in het innovatiebeleid. Meer informatie staat in het rapport en op de website van de SERV.

3. Toelichting door Tim Buyse

Tim Buyse zal het SERV-advies over innovatief en duurzaam aanbesteden overlopen, waarvoor het rapport van de Stichting Innovatie & Arbeid één van de inspiratiebronnen is. Uiteraard zijn er andere aanknopingspunten in de SERV-werking zelf zoals het traject in het kader van het Pact 2020. Voor de SERV blijven innovatie en duurzaamheid sterk verweven. Overheidsaankopen zijn een troef om die verbondenheid uit te spelen. Het advies van de SERV werd toegespitst op het plan Overheidsopdrachten 2016-2020 zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 29 januari 2016.

3.1. Voorstellen tot verfijning van het actieplan van de Vlaamse Regering

Zoals al vermeld, is het advies van de SERV geënt op het actieplan Overheidsopdrachten dat op 29 januari 2016 werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De algemene appreciatie van het actieplan is zeker positief. Het bevat goede strategische doelstellingen zoals de bevordering van de deelname van kmo's. Positief is ook dat het actieplan de aspecten duurzaamheid en innovatie integreert. In lijn met de verwachtingen doet de SERV wel een aantal voorstellen om het plan verder te verfijnen.

3.1.1. *Actiepunt 1: het actieplan kan duidelijker, zowel operationeel, juridisch, inhoudelijk als budgettair*

Een eerste voorstel betreft de uitwerking van het actieplan, dat over bepaalde aspecten flou blijft. Het actieplan kan volgens de SERV duidelijker, zowel operationeel, juridisch, inhoudelijk als budgettair. Ten eerste kan de begripsomschrijving en -afbakening in het actieplan concreter. Duurzaam aanbesteden wordt wel gedefinieerd, maar te vaag in een mededeling van de Vlaamse Regering van september 2008. De nadruk ligt op ecologische aspecten, maar de ethische en sociale overwegingen blijven beperkt. Daarnaast worden in het actieplan duidelijke targets vooropgesteld: 3 percent van de aanbestedingsmiddelen voor innovatieve overheidsopdrachten en 100 percent duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Pas als de begrippen duidelijk omschreven zijn, is een nulmeting zinvol en kan een traject uitgezet worden om de doelstellingen te bereiken. Een gedetailleerder actieplan en een goede begripsafbakening zullen ook de rechtszekerheid verbeteren, bijvoorbeeld om milieuclausules en sociale clausules in te voegen in bepaalde fases van de aanbestedingsprocedures.

3.1.2. *Actiepunt 2: innovatief en duurzaam aanbesteden is geen doel op zich maar een instrument om de strategische beleidsvisie van de Vlaamse Regering te verwezenlijken*

Ten tweede meent de SERV dat innovatief en duurzaam aanbesteden geen doel op zich is, maar een instrument om de strategische beleidsvisie van de Vlaamse Regering te verwezenlijken. Dit vereist uiteraard dat de Vlaamse Regering eerst bepaalt welke beleidsdoelstellingen ze met het instrument wil verwezenlijken, alsook dat ze de budgettaire middelen prioriteert. Een voorbeeld kan de slimme specialisatiestrategie zijn, waarbij het Vlaamse economische weefsel getransfor-

meer wordt door specialisatie in domeinen waarin het concurrentiekracht heeft of kan opbouwen.

3.1.3. Actiepunt 3: centraliseer de kennis in één kenniscentrum overheidsopdrachten

Ten derde stelt de SERV voor om de kennis in één centraal kenniscentrum overheidsopdrachten te centraliseren. Nu zijn er het Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden van het VLAIO, de Afdeling Overheidsopdrachten van het Departement Kanselarij en Bestuur, het Agentschap Facilitair Bedrijf, het Kenniscentrum PPS enzovoort. De opdrachten van dat ene centrum kunnen ruim zijn: het opstellen van het actieplan, instaan voor de uitrol van het actieplan, fungeren als aanspreekpunt voor juridische, procedurele en inhoudelijk-technische ondersteuning, zowel aan intekenende bedrijven als aan aanbestedende overheden, monitoring van de doelstellingen door dataverzameling, sensibiliseren en informeren, bijvoorbeeld over de mogelijkheden van de nieuwe Europese richtlijn. Daarbij moet het nauw contact houden met de beleidsdomeinen die heel wat kennis hebben en soms ook over beleidsdomeinspecifieke kenniscentra beschikken.

3.1.4. Actiepunt 4: gelijkwaardige aandacht voor precommercieel onderzoek en commercieel innovatief aankopen

Een vierde actiepunt heeft betrekking op de afbakening van wat innovatief aanbesteden precies is. Het concept is in Vlaanderen vaak onvoldoende onderbouwd en gespecificeerd. Soms is het strikt beperkt tot innovatief aankopen, maar soms valt ook precommercieel onderzoek en ontwikkeling eronder en is er ruimte voor bijkomende criteria van duurzaamheid. De SERV pleit voor gelijkwaardige aandacht voor twee sporen: precommercieel onderzoek (een soort O&O-luik waarin innovatieve oplossingen worden gezocht voor maatschappelijke problemen) en commercieel innovatiegericht aankopen, waar de overheid bijvoorbeeld launching customer kan zijn voor innovatieve oplossingen.

Voor de SERV moet het eerste spoor (het O&O-spoor) ook zo veel mogelijk een vervolg krijgen in een tweede spoor. Het kenniscentrum heeft de taak om dit op te volgen en aan te sturen, en moet ook adviseren of een precommercieel spoor al dan niet aangewezen is.

Voorgaande idee is gebaseerd op de buitenlandse SBIR-gerelateerde voorbeelden in Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

3.1.5. Actiepunt 5: concrete hefboomen voor een grotere deelname van kmo's

Het bevorderen van de deelname door kmo's aan overheidsopdrachten is een doelstelling in het actieplan, maar de concrete invulling blijft volgens de SERV te zeer op de vlakte. Een centraal kenniscentrum kan een katalysator zijn om kmo's te laten deelnemen aan innovatief aanbesteden omdat het op een klantvriendelijke, laagdrempelige en bedrijfsminded manier bedrijven kan helpen bij juridische en inhoudelijke vragen. Een tweede kmo-vriendelijke mogelijkheid is een afzonderlijk programma voor precommerciële onderzoeksactiviteiten, gebaseerd op SBIR-programma's in het buitenland waar dit ook vaak resulteert in een grotere deelname van kmo's aan het commercieel innovatiegericht aankopen.

Voorts biedt de nieuwe Europese richtlijn enkele bijkomende mogelijkheden, zoals het verdelen in percelen van overheidsaankopen. Wegens de zoektocht naar schaalvoordelen is er immers een tendens naar samenvoeging van aankopen, wat de markttoegang voor kmo's kan beperken. Ook groeperingen/tijdelijke samenwerkingsverbanden van kmo's kunnen nu deelnemen aan

overheidsaanbestedingen, zelfs zonder dat ze een specifieke rechtsvorm hebben. De SERV beveelt ook aan om zo veel mogelijk gebruik te maken van digitale aanbestedingsprocedures in alle fasen van het aanbestedingsproces, inclusief e-awarding en e-facturing.

3.1.6. Actiepunt 6: een vraaggerichte en gefaseerde uitrol van het actieplan

Voorts vraagt de SERV een vraaggerichte en gefaseerde uitrol van het actieplan. Het IWT-programma Innovatief Aanbesteden werd in Vlaanderen horizontaal uitgewerkt voor alle beleidsdomeinen en aangestuurd door het centraal Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden, wat eerder een top-down benadering was.

Een vraaggestuurde aanpak impliceert dat met potentiële indieners van aanbestedingen voor maatschappelijke uitdagingen een innovatief aanbestedingstraject wordt uitgestippeld. Dit kan ervoor zorgen dat aanbestedingen een effectieve economisch-innovatieve en duurzame meerwaarde bieden in antwoord op maatschappelijke uitdagingen. Uiteraard dient er dan samengewerkt te worden met beleidsdepartementen en stakeholders. Ook blijft de mogelijkheid bestaan van top-down targets: budgettaire streefdoelen, minimumdrempels inzake duurzaamheidscriteria enzovoort.

De horizontale uitrol van het IWT-programma bleek relatief belastend in tijdsbesteding en mankracht. De SERV vraagt daarom een gefaseerde uitrol van het actieplan: starten met een experimentele fase in een aantal specifieke beleidsdomeinen die ervaring hebben met overheidsaankopen en/of beschikken over een specifiek kenniscentrum. Zo kan getest worden of alle aspecten (toepassing duurzaamheidscriteria, eind-tot-eind e-aanbestedingen¹...) naar wens functioneren en kunnen problemen worden opgespoord vooraleer de volledige uitrol gebeurt.

3.1.7. Actiepunt 7: optimaal gebruik van Europese hefboomen

Tot slot wijst de SERV erop dat innovatief en duurzaam aanbesteden ook door Europa wordt ondersteund. De middelen uit de Europese Structuur- en Investeringsfondsen kunnen belangrijk zijn voor grootschalige infrastructuur-overheidsopdrachten in transport, energie, milieu, onderwijs. Ook Horizon 2020 biedt, onder het vlaggenschip Innovation Union, mogelijkheden voor innovatief aanbesteden, bijvoorbeeld het ondersteunen van netwerken voor aanbestedende diensten en cofinanciering van gezamenlijke innovatieve aanbestedingen.

II. Debat

1. Tussenkomst van Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy informeert naar succesvolle voorbeelden van innovatief aanbesteden in Vlaanderen, maar ook in samenwerking met andere landen, eventueel met Europese cofinanciering. Hij kent zelf het voorbeeld van de zelfrijdende auto, gelanceerd in de woestijn van Nevada.

2. Tussenkomst van Wouter Vanbesien

Wouter Vanbesien vindt de doelstelling van 100 percent duurzaam aankopen duidelijk en wervend. Uit alle documenten, ook het advies van de SERV, blijkt dat

¹Eind-tot-eind e-aanbesteding is het gebruik van elektronische communicatie en transactieverwerking door organisaties uit de overheidssector bij de inkoop van goederen en diensten of bij de aanbesteding van openbare werken, vanaf de bekendmaking tot en met de betaling.

het heel onduidelijk is hoe dat zal worden gerealiseerd. Omdat de definities niet klaar zijn, is het onmogelijk te evalueren of de doelstelling gehaald is. Ook geloven slechts weinigen dat sociale duurzaamheid gecontroleerd en afgedwongen kan worden. Acht de SERV de doelstellingen haalbaar? Circulair aankopen met aandacht voor recycleerbaarheid, maar ook formules zoals leasing, kunnen wellicht gezien worden als een onderdeel van duurzaam aankopen. Is het nuttig daarvoor specifieke criteria op te nemen? Zijn daar voorbeelden van?

3. Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz weet dat het Vlaams actieplan een systeem bevat om overheidsopdrachten te monitoren. De cijfers over innovatieve aankopen zijn beperkt. Bekend is wel hoeveel kmo's deelnemen, maar niet hoeveel de opdrachten effectief toegewezen krijgen, iets wat de spreker cruciaal acht om te bepalen welke ingrepen nodig zijn. Uit de presentatie leert hij dat SBIR in Vlaanderen kan door administratieve drempels te verlagen, intermediairen in te schakelen, loten en volumes te splitsen en de labelvereisten te beperken. Zijn er nog andere tips? Welke positie bekleedt Vlaanderen in Europa inzake innovatief aankopen en aanbesteden, meer specifiek bij de uitvoering door kmo's?

Marktverkenning wordt algemeen geroemd, toch vinden de geënquêteerden uit de steekproef bij de Bouwunie, dat niet zo relevant. Is dat omdat de steekproef beperkt was? Voorts wil hij weten hoe Vlaanderen het best middelen van de Europese structuurfondsen en Horizon 2020 in de wacht sleept. Wat is het potentiële aandeel van Vlaanderen in die middelen en hoe verhoudt dat zich tot de buurlanden? Is de digitalisering van de volledige overheidsopdrachtenprocedure soms ook niet een extra drempel voor kmo's?

De expertise bundelen in één kenniscentrum vindt de spreker een nuttige aanbeveling, maar hoe ziet de SERV dat concreet? Wat denkt de SERV over de enkele initiatieven die volgens het Vlaams actieplan de uitvoering moeten ondersteunen: een centrale begeleider, kennisdeling, afstemming in het Vlaams Samenwerkingsforum Overheidsopdrachten?

4. Repliek van Tim Buyse

Ook de SERV denkt dat nog een en ander scherper moet worden gesteld in het actieplan, aldus *Tim Buyse*. De definities zijn nog niet volledig ingevuld en er is evenmin een traject naar de doelstellingen noch een budgettair pad. Met een voldoende ruime definitie zou het zelfs kunnen volstaan om de 100 percent duurzaamheidsdoelstelling te halen door er in elke overheidsopdracht een non-discriminatieclausule te vermelden. De resultaten hangen dus af van de verdere uitrol van het actieplan.

Op hoeveel kmo's overheidsopdrachten in de wacht slepen, is er geen volledig zicht, laat staan op het potentieel aan Europese middelen. Het is goed om dat te onderzoeken. Hij heeft de meeste aanbevelingen om het kmo's te vergemakkelijken vermeld, uiteraard staan er nog wat details in het advies. Hoe één kenniscentrum vorm te geven, zal ook gaandeweg moeten blijken. Om te verhinderen dat een doorgedreven digitalisering een drempel vormt, kan het centraal kenniscentrum de kmo's begeleiden. De aanbevelingen zijn trouwens ook onderschreven door UNIZO. Het actieplan en het SERV-advies zijn behandeld op het Vlaams Samenwerkingsforum Overheidsopdrachten dat aan de SERV zal laten weten hoe het advies onthaald is en wat er met de aanbevelingen zal gebeuren.

5. Repliek van Gert Verdonck

Gert Verdonck zegt dat de meeste antwoorden terug te vinden zijn in het dossier. Ze zal een drietal voorbeelden geven van innovatieve aanbestedingen waar de departementen enthousiast over waren. Ideaalvoorbeelden geven is onmogelijk, omdat ideaal is wat aangepast is aan het departement. Het Departement Landbouw zal andere goede praktijkvoorbeelden hebben dan het Departement Welzijn. Voor sommige projecten is een lange marktverkenning nodig, voor andere niet. Het Departement Landbouw heeft een serre laten ontwikkelen, een katalytische aankoop om innovatie te stimuleren. Andere goede voorbeelden zijn een test om het zogenaamde slapende oog vroegtijdig te detecteren en een onlinemonitoring van bouwputten. Die projecten kwamen er na een vraag van het Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden aan de verschillende departementen om te zoeken naar innovatieve aanbestedingen. Als voorbeeld van een Europees project in Vlaanderen geeft Gert Verdonck Smart@Fire, met deelname van de stad Gent en haar brandweer, maar ook Londen, om een slim brandweerpak te ontwikkelen. Dat de stakeholders een project als goed betitelen, betekent niet altijd dat er product ontwikkeld wordt. Soms wordt er uiteindelijk een bestaand product aangekocht of is het niet haalbaar binnen het budget.

Ook Europees bestaan er weinig cijfers of indicatoren om innovatief aanbesteden op te volgen, hoewel er verschillende landen mee bezig zijn. In een aanbestedingsbeleid wordt er soms gekozen voor een percentage innovatie, een percentage deelname van kmo's enzovoort. De European Research Area ontwikkelt een tool om innovatief aanbesteden te monitoren. Het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie volgt dat voor Vlaanderen. Over SBIR in Vlaanderen kan de spreker niet zoveel zeggen, alleen dat het meer kans heeft op slagen als het aansluit bij de structuren en instrumenten van het innovatiebeleid. In Nederland is dat het geval.

Stakeholders hebben geen mening over hoe het kenniscentrum eruit moet zien, ze willen enkel één centrale plaats, virtueel of fysiek, waar ze vlot en snel antwoorden krijgen op hun vragen, vooral van juridische aard. Volgens de richtlijn kan wie deelnam aan de precommerciële aanbestedingen, soms uitgesloten worden van de definitieve aanbesteding en om die reden trekken aanbesteders zich soms terug. Door juridische onduidelijkheid in de hoofden van de deelnemers is dit soms onterecht. Transparante informatie kan dit voorkomen.

Op bladzijde 32 en 77 van de studie staat iets over Europese fondsen. Zo hangen Hongarije en Italië hun programma's voor innovatief aanbesteden op aan Europese fondsen zoals Horizon 2020.

Ze heeft geen verklaring waarom de steekproef bij de Bouwunie uitwees dat marktverkenning niet zo belangrijk is. Omdat de kleinere bedrijven bij andere vragen tijdsgebrek als verklaring gaven, gaat ze ervan uit dat dat ook bij marktverkenning speelt. Ze kan zich geen voorbeelden indenken waar specifieke circulaire criteria bij aanbestedingen gesteld werden. Het facilitair bedrijf tracht er wel voor te zorgen dat voor nieuwe uitrusting gebruikgemaakt is van gerecycled materiaal.

6. Tussenkomen van Jan Bertels

Jan Bertels informeert of de stichting een opvolgingsonderzoek deed om na te gaan wat het beleid met de aanbevelingen deed. Is er een opvolgingsproces van de Vlaamse programma's voor innovatie van 2008-2009? Is er bijvoorbeeld nagegaan of wat het onderzoek naar het lui oog opleverde, ruimer geïmplementeerd is?

7. Tweede repliek van Tim Buyse

Tim Buyse zegt dat het SERV-advies overgemaakt is aan de opstellers van het actieplan. Het Vlaams Samenwerkingsforum Overheidsopdrachten buigt zich over hoe omgegaan wordt met de aanbevelingen en zal de SERV dat antwoord bezorgen. De SERV zal dat van nabij volgen en hoopt uiteraard betrokken te zijn bij de verdere uitrol van het actieplan.

8. Repliek van Katrijn Vanderweyden

Katrijn Vanderweyden zegt dat de Stichting Innovatie & Arbeid daar dit jaar geen onderzoek naar plant. Als de sociale partners dat nuttig achten, kan de stichting dat de komende jaren wel doen.

Jan HOFKENS,
voorzitter

Wouter VANBESIEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
kmo	kleine of middelgrote onderneming
O&O	onderzoek en ontwikkeling
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
StIA	Stichting Innovatie & Arbeid
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VLAIO	Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (= Flanders Investment & Trade, FIT)